

Оскар
Вајлд
Бајке

Превела
Аника Дачић

■ Laguna ■

Наслов оригинала

Oscar Wilde

THE HAPPY PRINCE AND OTHER TALES (1888)

A HOUSE OF POMEGRANATES (1891)

Copyright © овог издања 2021, ЛАГУНА

Байке

Садржај

Срећни Принц и друге приче

Срећни Принц11
Славуј и ружа.24
Себични Џин33
Одани пријатељ39
Изузетна Ракета54

Кућа народа

Млади Краљ71
Инфанткињин рођендан90
Рибар и његова душа116
Звездани Дечак.160

<i>О аутору</i>181
---------------------------	------

**СРЕЋНИ ПРИНЦ
И ДРУГЕ ПРИЧЕ**

СРЕЋНИ ПРИНЦ

Високо изнад града, на великом стубу, уздизао се кип Срећног Принца. Био је од главе де пете покривен танким листићима злата, уместо очију је имао два блистава сафира, а велики црвени рубин сијао му је на балчаку мача.

И заиста, сви су му се силно дивили. – Леп је попут ветроказа – приметио је један градски већник, који је желео да га цене због његовог истанчаног уметничког укуса. – Мада баш и није користан – додао је, плашећи се да ће људи помислити да није практичан, какав је заправо био.

– Зашто не можеш да будеш као Срећни Принц – упитала је брижна мајка свог маленог сина који је неутешно плакао. – Срећни Принц и не сања да плаче за било чим.

– Драго ми је што на свету постоји неко ко је заиста срећан – промрмљао је разочарани мушкарац посма-трајући прелепи кип.

– Изгледа баш као анђео – приметила су деца излазећи из цркве у својим светлоцрвеним одорама и чистим белим кецељама.

– Како знате – упитао је наставник математике – кад никад ниједног нисте видели.

– Ох, али јесмо, у сновима – одговорила су деца. Наставник математике се намргодио и строго их погледао јер није одобравао њихове сањарије.

Једне ноћи изнад града је пролетела мала Ластавица. Њени пријатељи су одлетели у Египат пре шест недеља, али је она заостала за њима јер се заљубила у најлепшу трску. Ластавица ју је приметила с пролећа кад је изнад реке летела за великим жутим мољцем. Веома ју је привукао њен витки стас, па је застала да поприча с њом.

– Могу ли да те волим? – упитала је Ластавица, која је волела да одмах каже шта јој је на уму, а Трска јој се наклонила. Затим је прелетела неколико кругова око ње, додирујући воду крилима и правећи сребрнасте таласе. Овако је изгледало то њено удварање које је трајало читаво лето.

– Та наклоност је бесмислена – цвркутале су остале ластавице – Трска је сиромашна, а има и превише родбине. – И биле су у праву, река је била крцата трском. Кад је стигла јесен, ластавице су одлетеле.

По њиховом одласку Ластавица се осетила усамљено, а њена вољена јој је постала досадна. – Она не уме да разговара – рекла је – и плашим се да је кокета јер стално флертује с ветром. – Уистину, кад год је ветар дувао, Трска је изводила најелегантније наклоне. – А уз то је и одомаћена – наставила је Ластавица – ја

волим да путујем, стога би и моја жена морала да воли путовања.

– Хоћеш ли кренути са мном – упитала ју је, али је Трска одмахнула главом. Била је исувише везана за свој дом.

– Само си се поиграла мноме – завапила је Ластавица. – Одлазим ка пирамидама. Збогом! – и Ластавица одлети.

Летела је целог дана, а увече је пристигла у град. – Где да се сместим? – упитала се. – Надам се да је овај град спреман.

А онда је на високом стубу угледала кип.

– Сместићу се овде – рекла је – ово је фино место са доста свежег ваздуха. – Потом је слетела тачно између стопала Срећног Принца.

– Имам златну спаваћу собу – рекла је себи тихо док је разгледала околу и спремала се за починак. Али чим је ставила главу под крило, на њу је пала велика кап воде. – Занимљиво – приметила је – нема ни облачка на небу, звезде су јасне и сјајне, а ипак пада киша. Клима је на северу Европе заиста застрашујућа. – Трска је волела кишу, али то је зато што је себична.

Онда је капнула и друга кап.

– Каква је корист од кипа ако не може ни од кише да заштити? – питала се. – Морам да потражим неки добар димњак – те одлучи да оде.

Али пре него што је раширила крила, капнула је трећа кап. Дигла је главу и угледала... ох! Шта је то угледала?

Очи Срећног Принца биле су препуне суза које су се сливале низ његове златне образе. Његово лице

је на месечини изгледало тако лепо да се Ластавица сажалила.

– Ко си ти? – упитала је.

– Ја сам Срећни Принц.

– Па зашто онда плачеш? – упитала је Ластавица.

– Скроз си ме поквасио.

– Док сам био жив и имао људско срце – одговорио је кип – нисам знао шта су сузе, јер сам живео у палати Сан Суси где је тузи било забрањено да уђе. Преко дана сам се играо са својим пратиоцима у башти, а увече бих повео плес у великој дворани. Око баште се уздизао веома висок зид, али ми никад није пало на памет да се распитам шта је иза њега. Све око мене је било предивно. Поданици су ме звали Срећни Принц, а срећан сам заиста и био, ако је срећа задовољство. Тако сам живео, тако и преминуо. А сад кад сам мртав, поставили су ме овде тако високо да могу да видим сву ругобу и жалост свог града, и мада ми је срце од олова, не могу да се суздржим да не плачем.

– Шта?! Он није од чистог злата? – упитала се Ластавица. Ипак је била превише учтива да своје запажање изнесе наглас.

– Далеко одавде – наставио је кип тихим мелодичним гласом – далеко одавде у једној малој улици налази се трошна кућа. Један прозор је отворен и кроз њега могу да видим жену која седи за столом. Њено лице је мршаво и истрошено, а шаке су јој грубе и црвене, избоцкане иглом, јер та жена је кројачица. Она везе цветове христовог венца¹ на сатенској хаљини коју ће

¹ Христов венац – биљка пењачица са љубичастим, белим или розе цветовима.

на следећем дворском балу носити најлепша краљицина дворска дама. На кревету у углу собе лежи њен болестан синчић. Он је у грозници и моли за наранџе. Његова мајка нема шта да му дâ сем воде из реке, те зато плаче. Ластавице, Ластавице, мала Ластавице, зар јој не би однела рубин са балчака мог мача? Моја стопала су причвршћена за ово постоље и не могу да се макнем.

– Чекају ме у Египту – рече Ластавица. – Моји пријатељи прелећу Нил и разговарају са великим цветовима лотоса. Ускоро ће отићи на починак у гробници великог краља. И краљ је тамо у свом осликаном ковчегу. Умотан је у жућкасто платно и балзамован миришљавим биљем. Око врата му је огрлица од бледозеленог жада², а руке су му попут осушеног лишћа.

– Ластавице, Ластавице, мала Ластавице, што не би остала са мном само једну ноћ и била мој гласник? Дечак је страшно жедан, а његова мајка веома тужна.

– Мислим да ми се не допадају дечаци – одговорила је Ластавица. – Прошлог лета, док сам живела поред реке, два неваспитана дечака, воденичареви синови, стално су ме гађали камењем. Никада ме нису погодили, наравно, јер ми ластавице исувише добро летимо, а уз то потичем из породице добро познате по окретности, па ипак, то је свеједно било непоштовање.

Али Срећни Принц је и даље изгледао тако тужно да се мала Ластавица сажалила. – Овде је врло хладно – рекла је – али остаћу с тобом још једну ноћ и бићу твој гласник.

² Жад – минерал, обично зелене боје, од којег се израђују украсни предмети.

– Хвала ти, мала Ластавице – рекао је Принц.

Онда је Ластавица извадила један велики рубин из Принчевог мача и с њим у кљуну одлепршала преко градских кровова.

Прелетела је торањ катедрале на којем су били извајани анђели од белог мермера. Прошла је поред двора и зачула звук плеса. Прелепа девојка је изашла на балкон са својим вољеним. – Како су звезде дивне – казао је он – и како је дивна моћ љубави!

– Надам се да ће моја хаљина би спремна за државни бал – одговорила је она. – Поручила сам да на њој извезу христове венце, али су везиље тако лење.

Ластавица је прелетела реку и видела како светиљке висе са бродских јарбола. Прелетела је преко јеврејске четврти и угледала старе Јевреје како се цењкају и мере новац на бакарном кантару. На крају је стигла и до сиротињске куће и завирила унутра. Дечак се у грозници бацакао на свом кревету, а мајка је заспала – била је веома уморна. Ластавица је ускочила унутра и положила велики рубин на сто поред жениног напртка. Онда је нежно кружила око кревета, хладећи дечаково чело својим крилима. – Осећам некакву свежину – рече дечак. – Биће да се опорављам. – Те утоне у слатку дремку.

Ластавица затим одлете до Срећног Принца и рече му шта је урадила. – Чудно је – примети – али сад осећам неку топлоту, иако је веома хладно.

– То је зато што си учинила добро дело – каза Принц. Мала Ластавица се замисли, па утону у сан. Од размишљања би јој се увек приспавало.

Кад је свануло, одлетела је до реке и окупала се. – Каква невероватна појава – изјавио је наставник орнитологије док је прелазио преко моста. – Ластавица у зиму! – А онда је о томе написао дугачко писмо локалним новинама. И сви су га цитирали, јер је писмо било препуно речи које нису разумели.

– Вечерас летим у Египат – рекла је Ластавица врло расположено.

Посетила је све градске споменике, па дуго седела на врху црквеног звоника. Где год да је летела, врапци су цвркутали и говорили једни другима: – Каква начита странкиња! – што је Ластавици веома пријало.

Кад се појавио месец, одлетела је назад до Срећног Принца. – Имаш ли да поручиш нешто неком у Египту? – повикала је. – Крећем ускоро.

– Ластавице, Ластавице, мала Ластавице – рекао је Принц – зар нећеш остати са мном још једну ноћ?

– Чекају ме у Египту – одговорила је Ластавица. – Сутра ће моји пријатељи летети до другог катаракта³. Тамо нилски коњ спава у трскари, а на великом гранитном престолу седи бог Мемнон⁴. Он целе ноћи посматра звезде, а кад засија звезда Даница, он испусти један радостан крик и потом целог дана ћути. У подне жути лавови долазе до ивице извора да пију воде. Они имају очи попут зелених берила⁵, а њихова је рика јача од рике катаракта.

³ Катаракт – праг у речном или језерском кориту преко којег се вода руши у слаповима, брзица, брзац.

⁴ Владар Етиопије према грчкој митологији. Грци су сматрали да су њему посвећени колоси код Тебе у Египту.

⁵ Берил – врста драгог камена, одликује се стакластим одсјајем.

– Ластавице, Ластавице, мала Ластавице – поче Принц – на ободу града видим младића у поткровљу. Надвија се над радним столом затрпаним хрпом папира, а поред њега је чаша пуна увелих љубичица. Коса му је смеђа и оштра, усне су му румене попут нара и има велике, сањалачке очи. Он покушава да заврши представу за директора позоришта, али му је исувише хладно да би наставио да пише. У пећи нема ватре, а од глади ће се онесвестити.

– Остаћу са тобом још само једну ноћ – рече Ластавица, која је заиста била доброг срца. – Да му однесем рубин?

– Нажалост, немам више рубина – каза Принц – једино су ми још очи остале. А оне су ретки сафири донети из Индије пре хиљаду година. Ишчупај један од њих и однеси му га. Он ће га продати драгуљару, купити храну и огрев и завршити представу.

– Драги Принче – каза Ластавица – не могу то да урадим – и поче да јеца.

– Ластавице, Ластавице, мала Ластавице – рече Принц – ради како ти заповедам.

На то Ластавица ишчупа једно Принчево око и одлети с њим до младићевог поткровља. Било јој је лако да уђе јер је на крову зјапила велика рупа. Устремила се на њу и улетела у собу. Младић је рукама покрио лице те није чуо клепет птичјих крила, а кад се осврнуо, угледао је прелепи сафир како лежи на увенулим љубичицама.

– Почели су да ме цене – повикао је – ово мора да је стигло од неког великог обожаваоца. Сад могу да завршим своју представу. – И опет постаде срећан.

Следећег дана Ластавица је слетела у луку. Села је на катарку једног брода и гледала како морнари великим конопцима извлаче гломазне сандуке из спремишта. – Оооо-рук! – викали су како би који сандук изашао. – Ја идем у Египат! – викала је Ластавица, али нико се није обазирао, и кад се месец појавио на небу, одлетела је назад до Срећног Принца.

– Дошла сам да ти кажем збогом – повикала је.

– Ластавице, Ластавице, мала Ластавице – рекао је Принц. – Зар нећеш остати са мном још једну ноћ?

– Зима је – одговорила је Ластавица – и овде ће ускоро вејати ледени снег. У Египту сунце греје зелене палме, а крокодили леже у блату ленчарећи. Моји пријатељи граде гнездо у храму Балбека⁶ док их ружичасти и бели голубови гледају и гугучу. Драги Принче, морам да те напустим, али те никад нећу заборавити и следећег пролећа ћу ти донети прелепо драго камење уместо оног које си поклонио. Рубин ће бити црвенији од црвене руже, а сафир плав попут дубоког мора.

– Доле на тргу – почео је Срећни Принц – стоји девојчица са шибицама. Шибице су јој упале у јарак и наквасиле се. Отац ће је претући ако кући не донесе новац, и зато плаче. Нема ни ципела ни чарапа, гологлава је. Ишчупај моје друго око и однеси јој га да је отац не би претукао.

– Остаћу са тобом још једну ноћ, али не могу да ти узмем око. Бићеш слеп без њега.

– Ластавице, Ластавице, мала Ластавице – каза Принц – ради како ти заповедам.

⁶ Град у данашњем Либану, познат по комплексу римских храмова.

Она на то ишчупа и његово друго око и полети с њим. Прозујала је поред девојчице и бацила јој драгуљ у длан. – Какво дивно стакленце – одушевила се девојчица и отрчала кући смешећи се.

Ластавица се вратила Принцу. – Сад си слеп – рекла је – зато ја морам заувек да останем с тобом.

– Не, мала Ластавице – рекао је сироти Принц – ти мораш да одеш у Египат.

– Заувек ћу остати с тобом – рече Ластавица и заспа крај Принчевих стопала.

Цео следећи дан провела је на Принчевом рамену и причала му о ономе што је видела у далеким земљама. Причала му је о црвеним ибисима⁷ који у дугим редовима стоје поред обала Нила и лове златне рибице; о Сфинги, која је стара колико и свет, живи у пустињи и зна све; о трговцима који полако ходају поред својих камила и у рукама носе ћилибарске⁸ перлице; о краљу Месечевих планина, који је црн попут ебановине⁹ и клања се огромном кристалу; о великој зеленој змији која спава у палмином дрвету а двадесет свештеника је храни медањацима; и о Пигмејима¹⁰ који плове по великом језеру на дугачком, равном лишћу и вечито ратују с лептирима.

– Драга мала Ластавице – рече Принц – ти ми говориш о чудесним стварима, али зар постоји ишта

⁷ Ибис – врста мочварне птице, сличне чапљи, која се у Египту сматрала и светом птицом.

⁸ Ћилибар – фосилна смола жуте боје.

⁹ Ебановина – ебаново дрво, аборос, тропско дрво познато по својој тврдоћи и црној боји.

¹⁰ Пигмеј – припадник централноафричког племена ниског, патуљастог раста.

чудесније од људске патње. Од муке нема веће заго-
нетке. Прелети град, мала Ластавице, и реци ми шта
тамо видиш.

И Ластавица је летела изнад великог града и ви-
дела како богати славе у својим прелепим домовима
док просјаци седе крај капија. Летела је кроз мрачне
сокаке и видела бледа лица деце која су гладовала и
безвољно бацала поглед низ црне улице. Испод лукова
моста два дечака су лежала један другом у загрљају
покушавајући да се угреју. – Како смо само гладни!
– завијали су. – Не смете да лежите овде – викао је
стражар, а дечаци су се удаљили по киши.

Онда је Ластавица одлетела назад и рекла Принцу
све што је видела.

– Обложен сам сувим златом – рекао је Принц. –
Мораш да га скинеш, лист по лист, и даш га мојим си-
ромасима. Живи увек мисле да ће их злато усрећити.

Лист по лист и Ластавица је скинула све злато, а
Срећни Принц је почео да изгледа сасвим суморно и
сиво. Лист по лист она је носила суво злато сиромаш-
нима, а дечја лица су попримала ружичасту боју док
су се смејала и играла на улици. – Сада имамо хлеба
– клицала су.

А онда је пао снег, а после снега и мраз. Улице су
изгледале као да су од сребра, тако сјајне и блиста-
ве, дуге леденице као кристални бодежи висиле су
са кућних надстрешница, сви су корачали увијени у
крзна, а дечаци су се клизали на леду са својим црв-
ним капицама.

Сиротој малој Ластавици је било све хладније и
хладније, али није желела да остави Принца, исувише

га је волела. Скупљала је мрвице испред пекарске радње кад пекар није гледао и покушавала да се угреје машући крилима.

Знала је да ће умрети. Имала је таман толико снаге да се последњи пут попне на Принчева рамена. – Збогом, драги Принче – промрмљала је – хоћеш ли ми допустити да ти пољубим руку?

– Драго ми је што коначно идеш у Египат, мала Ластавице – рекао је Принц – остала си овде предуго. А сад ми пољуби усне, јер и ја тебе волим.

– Али ја не идем у Египат – рече Ластавица. – Ја идем у кућу Смрти. Смрт је брат Сна, зар не?

Онда је пољубила Срећног Принца и пала мртва крај његових ногу.

Истог тренутка из статуе се зачуло необично пуцање, као да се нешто сломило. То је оловно срце препукло надвоје. Мора бити због застрашујућег мрза.

Рано следећег јутра градоначелник је шетао тргом праћен градским саветницима. Док су пролазили поред стуба, осврнули су се да погледају кип. – Господе! Како отрцано изгледа Срећни Принц – приметио је.

– Заиста отрцано – потврдили су градски саветници, који су се увек слагали са градоначелником, те су му пришли ближе да га загледају.

– Рубин је испао из његовог мача, очи су нестале, и више није златан – рекао је градоначелник – заправо, изгледа тек мало боље од просјака!

– Тек мало боље од просјака – поновили су градски саветници.

– А крај ногу му лежи мртва птица! – наставио је градоначелник. – Морамо донети одредбу којом ћемо

забранити птицама да овде умиру. – Затим је један чиновник убележио тај предлог.

На крају су уклонили кип Срећног Принца. – Пошто више није леп, онда више није ни користан – закључио је професор уметности на факултету.

Онда су истопили кип у ливници, а градоначелник је одржао састанак са једним предузећем да одлуче шта ће радити с металом. – Морамо направити други кип, наравно – рекао је – и то ће бити кип са мојим ликом.

– Мојим ликом – поновили су саветници и посвађали се. Кад сам их последњи пут чуо, и даље су се препирали.

– О каквог чуда! – ускликнуо је надзорник радова у ливници. – Ово сломљено оловно срце не може да се истопи. Мораћемо да га бацимо. – Затим га бацише на сметлиште где је лежало тело мртве Ластавице.

– Донеси ми две најдрагоценије ствари из града – рекао је Бог једном свом анђелу. И анђео му донесе оловно срце и мртву птицу.

– Добро си одабрао – рече Бог – јер та ће птица заувек певати у мојој рајској башти, а Срећни Принц ће ми одавати почаст у мом златном граду.

СЛАВУЈ И РУЖА

– Рекла је да ће плесати са мном ако јој донесем црвене руже – завапио је млади Студент – али у мојој башти нема ниједне црвене.

Из свог гнезда на храсту црники чуо га је Славуј, па је провирио кроз лишће и замислио се.

– Ниједне црвене руже у мом врту – запомагао је Студент док су се његове дивне плаве очи пуниле сузама. – Ах, од каквих ситница некад зависи срећа! Прочитао сам све што су мудраци писали, знам све тајне филозофије, а због једне црвене руже мој живот је упропашћен.

– Ево, напoкoн, једног истински заљубљеног младића – рече Славуј. – Из ноћи у ноћ сам му певаo, иако га нисам познаваo, из ноћи у ноћ сам звездама o њему причаo, и сад га видим. Његова коса је тамна попут зумбула, а његове усне су црвене као ружа коју толико жели. Али од чежње његово лице изгледа бело попут слоноваче, а туга се настанила на његовим обрвама.